

WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI

WYTYCZNE Z ZAKRESU WSPARCIA EDUKACYJNEGO OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Wytoczne powstały w ramach projektu pn. „Kompleksowy program wsparcia osób z niepełnosprawnościami w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy” (nr POWR.03.05.00-00-A079/19), dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020

Akty prawne, w oparciu, o które utworzono niniejsze wytyczne:

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta 13 grudnia 2006 r.

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 listopada 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, Dz.U. 2020 poz. 2156

Obwieszczenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, Dz.U. 2021 poz. 857

Uchwała Kolegium Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy z dnia: 25 kwietnia 2017 r., w sprawie studiowania osób niepełnosprawnych

Uchwała Kolegium Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy z dnia: 25 kwietnia 2017 r., w sprawie wyrównywania szans dostępu do edukacji

Uchwała nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, M.P. 2021 poz. 218

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. - Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, M.P. 1997 nr 50 poz. 475 z późn. zm.

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 grudnia 2012 r. w sprawie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych, M.P. 2012 poz. 991 z późn. zm.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz.U. 2004 nr 64 poz. 593 z późn. zm.

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, Dz.U. 2019 poz. 1696 z późn. zm.

Ustawa o języku migowym i innych środkach komunikowania się, Dz.U.2017.0.1824 z późn. zm.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Dz.U. z 1997 r. nr 123, poz. 776 z późn. zm.

I. ANALIZA SYTUACJI PROBLEMOWEJ

Brak jest dokładnych danych, dotyczących liczby osób z niepełnosprawnościami, zamieszkujących województwo kujawsko-pomorskie oraz samą Bydgoszcz. Jednakże, opierając się na informacjach, przedstawionych w 2020 r. przez Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bydgoszczy, wskazać można wartości szacunkowe. Według nich, liczba osób posiadających prawomocne orzeczenie lub wyrok sądu, udowadniające niepełnosprawność, wyniosła wówczas 165 216 osób (ok. 8% wszystkich mieszkańców województwa).

Jednocześnie, liczby te sięgały w Bydgoszczy 28 859 osób (ok. 8,4% mieszkańców Bydgoszczy), a na terenie powiatu bydgoskiego ziemskiego 7 331 osób (ok. 6,5% mieszkańców powiatu). Warto przy tym nadmienić, że według zapisów niektórych dokumentów strategicznych (m.in. Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Bydgoska Lokalna Grupa Działania „Dwie Rzeki”), liczba osób z niepełnosprawnościami, mieszkających w Bydgoszczy realnie sięgać może nawet 50 tysięcy. Część z nich nie zgłasza bowiem swojej niepełnosprawności, lub też nie przedłuża terminu obowiązywania dokumentów, poświadczających niepełnosprawność.

W latach akademickich: 2019/2020, 2020-2021 oraz 2021-2022 w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy na wszystkich kierunkach i formach studiów odnotowano średnio każdego roku występowanie 100 studentów posiadających aktualne orzeczenie o niepełnosprawności (ok. 1% wszystkich studentów kształcących się na Uczelni). Szacowana liczba studentów, realnie posiadających stopień niepełnosprawności, jest według obserwacji Biura ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Pełnomocnika Rektora i Kanclerza ds. Osób z Niepełnosprawnościami co najmniej dwa razy wyższa (średniorocznie ok. 200-300 osób).

Analiza charakterystyki osób z niepełnosprawnością intelektualną wskazuje na następujące cechy konstytucjonalne:

- a) niedojrzałość społeczną,
- b) spowodowaną niższą sprawnością umysłową,
- c) o charakterze rozwojowym,
- d) nieprzemijającą w okresie dojrzewania,
- e) nieodwracalną,
- f) pochodzenia konstytucjonalnego.

Osoby z rozwojem niższym niż przeciętny lub niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim (niedorozwój umysłowy) charakteryzują się między innymi:

- a) gorszą pamięcią logiczną, zarówno świeżą jak i trwałą,
- b) wolniejszym tokiem spostrzegania,
- c) brakiem precyzji spostrzegania i trudnością w wyodrębnianiu szczegółów,
- d) słabą podzielnością uwagi i trudnościami w koncentracji uwagi,
- e) skoncentrowaniem uwagi dowolnej głównie na materiale konkretnym,
- f) trudnościami z wypowiedaniem myśli, szczególnie oderwanych od społecznego kontekstu,
- g) zaburzeniami uogólniania,
- h) zaburzeniami syntetycznego ujmowania wiadomości i wiązania ich w logiczne całości,
- i) ograniczeniami w myśleniu abstrakcyjnym,
- j) zwolnionym rytmem procesów myślowych,
- k) małą plastycznością myślenia,
- l) trudnościami w stosowaniu wiedzy, szczególnie w nowych sytuacjach,
- m) trudnościami adaptacyjnymi.

Szczegółowa charakterystyka potencjałów i ograniczeń osób z niepełnosprawnością intelektualną, szczególnie ich sfery poznawczej wskazuje, że proces kształcenia na poziomie wyższym w pełnym zakresie jest dla tych osób trudny, niekiedy nieosiągalny. Możliwy jednak jest ich udział w krótszych formach, w postaci kursów, szkoleń, modułów o specyficznych efektach i treściach, dający szansę na aktywizację zawodową i społeczną. Dotyczy to głównie rozwoju niższego niż przeciętny oraz niedorozwoju umysłowego. Ograniczenia możliwości poznawczych osób z niepełnosprawnościami w różnym wieku i o różnym stopniu nasilenia niepełnosprawności powodują utrudnienia w procesie uczenia się i wymagają stosowania specjalnych metod dydaktycznych i wychowawczych. Podstawowe cele procesu kształcenia są jednak takie same jak u osób pełnosprawnych – chodzi o jak najlepsze przystosowanie jednostki do życia w społeczeństwie, w warunkach normalnych oraz o optymalny rozwój jednostki – adekwatny do jej potencjałów i ograniczeń rozwojowych. Różnica polega na specjalnym doborze i modyfikacji metod kształcenia i wychowania, zastosowanych środków dydaktycznych oraz organizacji całego procesu, w tym form pracy osób uczących się.

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy jest z różnych przyczyn niekorzystna. Dla jej poprawy konieczne jest zatem podejmowanie działań o różnym charakterze, w tym aktywizowania zawodowego tych osób. Aktywizacja zawodowa to

„wszelakiego rodzaju przedsięwzięcia podejmowane w celu zapewnienia równowagi na rynku pracy, a także niedopuszczenia do powstawania problemów natury ekonomicznej i społecznej. Wykorzystują one narzędzia aktywizujące, których zadaniem jest zwalczanie bierności zawodowej i motywowanie do podjęcia pracy. Przykładem aktywizacji zawodowej bezrobotnych są konkretne usługi rynku pracy, z których może skorzystać osoba bezrobotna”¹. Do podstawowych usług proponowanych osobom przygotowującym się do wejścia lub powrotu na rynek pracy należą:

- pośrednictwo pracy,
- poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa,
- pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy i organizacja szkoleń².

Osoby z niepełnosprawnościami są szczególnie narażone na bezrobocie, a niechęć pracodawców do zatrudniania tych osób – ze względu na stereotypowy lęk przed mniejszą ich wydajnością i dyspozycyjnością – niestety nadal jest dość powszechna. Wprawdzie przepisy prawa chronią osoby z niepełnosprawnościami przed dyskryminacją również w zakresie zatrudnienia, ale ich respektowanie bywa często wątpliwe. Szkolenie osób z niepełnosprawnościami prowadzone zgodnie z zaleceniami wspomnianej ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, z dnia 27 sierpnia 1997 r., odbywa się w formach pozaszkolnych, których celem jest nauka zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższenie kwalifikacji tych osób.³

Ze względu na ograniczenia w zakresie sfery poznawczej osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi mającymi wpływ na podejmowanie przez nich decyzji wzrasta rola doradcy zawodowego. W przypadku osób z niepełnosprawnościami jest to niemal niezbędne z co najmniej dwóch powodów:

- wpływu niepełnosprawności intelektualnej na rozwój poznawczy, emocjonalny i społeczny, w tym na adekwatność samooceny,
- charakterystyki zawodu, która w pewnym zakresie, czasami dość precyzyjnie, określa cechy pracownika związane z wymaganiami tego zawodu, a wśród nich cechy

¹ Ciszek P. i in., *Encyklopedia kadr i plac*, Grupa Wydawnicza Infor, Warszawa 2015, s. 18.

² Olkowska A., *Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych*, https://mfiles.pl/pl/index.php/Aktywizacja_zawodowa (dostęp: 18.04.2022 r.).

³ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Dz.U. z 1997 r. nr 123, poz. 776 z późn. zm.

psychiczne, fizyczne, stan zdrowia, sprawność narządów zmysłów, sprawność fizyczną i układów somatycznych, wymagany stopień samodzielności, wytrzymałości, odporności.

Roli pracy zawodowej dla normalizacji życia osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi, dla ich rehabilitacji, nie da się przecenić. Uzyskane umiejętności, kompetencje umożliwiające wykonywanie zawodu lub czynności zawodowych znacznie zwiększa szanse osób z takimi niepełnosprawnościami na rynku pracy, a także szanse aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Grupa osób z rozwojem niższym niż przeciętny oraz lekką niepełnosprawnością intelektualną (niedorozwojem umysłowym) jest jednak bardzo niejednorodna. Podkreśla się zróżnicowanie poziomu intelektualnego i funkcjonowania społecznego w ramach danego stopnia rozwoju umysłowego. Uzależnione jest to od wielu czynników, m.in.

- a) poprawności procesu diagnostycznego, ewentualnego błędu klasyfikującego osoby pochodzące ze środowisk charakteryzujących się deprivacją kulturową jako osoby z niepełnosprawnością intelektualną;
- b) zaburzeń towarzyszących niepełnosprawności intelektualnej;
- c) czasu, w którym sformułowano diagnozę (im wcześniej tym lepiej ze względu na możliwość podjęcia procesu rewalidacji);
- d) poziomu stymulacji środowiska rodzinnego i szkolnego znacząco wpływającego na rozwój w poszczególnych obszarach funkcjonowania człowieka;
- e) cech osobniczych, indywidualnych.

Stopień rozwoju umysłowego	Iloraz inteligencji Test Wechslera
Rozwój przeciętny	85-110
Rozwój niższy niż przeciętny	70-84
Niedorozwój umysłowy	55-69
Niedorozwój umysłowy umiarkowany	40-54

Niedorozwój umysłowy znaczny	25-39
Niedorozwój umysłowy głęboki	0-24

Kształcenie osób z lekką niepełnosprawnością intelektualną i w stopniu niższym niż przeciętny:

- wymaga szczegółowej diagnozy,
- wymaga stosowania specjalnych metod dydaktycznych,
- wymaga specjalnej organizacji zajęć i przeprowadzania zindywidualizowanej weryfikacji uzyskiwanych efektów,
- zazwyczaj wymaga różnych form wsparcia psychologiczno-pedagogicznego.

W oparciu o dane pozyskane z różnych źródeł oraz za pomocą zróżnicowanych metod, w tym analizę literatury przedmiotu, można wyodrębnić najważniejsze problemy związane z funkcjonowaniem osób z niepełnosprawnością intelektualną i udzielaniem im wsparcia edukacyjnego w strukturach Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, szczególnie w zakresie krótszych form kształcenia. Są to przede wszystkim:

1. Niewystarczająca wiedza i umiejętności prowadzących różne typy zajęć dotyczące charakterystyki osób z niepełnosprawnością intelektualną i specyfiki ich procesu uczenia się,
2. Niewystarczająca wiedza prowadzących różne typy zajęć dotycząca stosowania specjalnej organizacji procesu uczenia się, metod kształcenia i środków dydaktycznych.
3. Niedostateczne rozpoznanie potrzeb tych osób, specyfiki rozwojowej, mocnych i słabych stron, umiejętności i zainteresowań, (możliwe jedynie za przyzwoleniem tych osób i ich gotowością do podzielenia się takimi informacjami).
4. Niedostatecznie wypracowane procedury dotyczące indywidualizacji procesu uczenia się, w tym weryfikacji efektów uczenia się osób z niepełnosprawnością intelektualną.
5. Niedostateczna wymiana informacji między JBK i jednostkami organizacyjnymi Uczelni w zakresie możliwości udzielania różnych form wsparcia osobom z niepełnosprawnością intelektualną.
6. Niedostateczne podejmowanie działań organizacyjnych sprzyjających wzajemnej empatii i integracji osób pełno- i niepełnosprawnych.

II. KIERUNKI DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU ZNIWELOWANIE WYSTĘPUJĄCYCH BARIER

1. Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności prowadzących zajęcia dotyczącego charakterystyki osób z niepełnosprawnością intelektualną i specyfiki ich procesu uczenia się, ich ograniczeń i potencjałów rozwojowych.
2. Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności prowadzących różne typy zajęć dotyczących stosowania specjalnej organizacji procesu uczenia się, metod kształcenia i środków dydaktycznych.
3. Dążenie do jak najlepszego rozpoznania potrzeb osób z niepełnosprawnością intelektualną w zakresie dostosowania procesu uczenia się w sposób stwarzający możliwości osiągnięcia przez te osoby efektów uczenia się adekwatnych do ich możliwości.
4. Doskonalenie procedury dotyczącej indywidualizacji procesu uczenia się, w tym weryfikacji efektów uczenia się z uwzględnieniem potrzeb i specyfiki przebiegu niepełnosprawności intelektualnej.
5. Wykorzystanie narzędzi komunikowania się funkcjonujących na Uczelni do stworzenia spójnego systemu umożliwiającego powszechną i skuteczną wymianę informacji o:
 - a) istniejących w różnych jednostkach organizacyjnych Uczelni materiałach edukacyjnych wspierających osiągnięcie efektów uczenia się dla osób z niepełnosprawnością intelektualną;
 - b) możliwościach wsparcia w zakresie przygotowania i przeprowadzenia weryfikacji efektów uczenia się osób z tymi niepełnosprawnościami.
 - c) możliwości wsparcia psychologicznego osób z niepełnosprawnością intelektualną.
6. Podejmowanie działań organizacyjnych sprzyjających wzajemnej empatii i integracji osób pełno- i niepełnosprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym przeciwdziałanie stereotypom ich postrzegania i traktowania oraz stygmatyzacji.

III. STAN DOCELOWY, KTÓRY MA ZOSTAĆ OSIĄGNIĘTY DZIĘKI WDRAŻANYM PROCEDUROM

1. Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności prowadzących zajęcia dotyczące charakterystyki osób z niepełnosprawnością intelektualną i specyfiki ich funkcjonowania, ze szczególnym uwzględnieniem procesu uczenia się.
2. Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności prowadzących różne typy zajęć dotyczących stosowania specjalnej organizacji procesu uczenia się, metod kształcenia i środków dydaktycznych.
3. Opracowanie procedury dotyczącej indywidualizacji procesu uczenia się, w tym weryfikacji efektów uczenia się osób z niepełnosprawnością intelektualną z uwzględnieniem ich ograniczeń i potencjałów.
4. Stworzenie w oparciu o funkcjonujące na Uczelni narzędzia komunikowania się, spójnego systemu umożliwiającego powszechną i skuteczną wymianę informacji o:
 - d) istniejących w różnych jednostkach organizacyjnych Uczelni materiałach edukacyjnych wspierających osiągnięcie efektów uczenia się dla osób z niepełnosprawnością intelektualną;
 - e) możliwościach wsparcia w zakresie przygotowania i przeprowadzenia weryfikacji efektów uczenia się osób z tymi niepełnosprawnościami.
 - f) możliwości wsparcia psychologicznego osób z niepełnosprawnością intelektualną;
5. Podniesienie poziomu wzajemnej empatii i integracji osób pełno- i niepełnosprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki osób przewlekle chorych, w tym przeciwdziałanie stereotypom ich postrzegania i traktowania oraz stygmatyzacji.

IV. WYTYCZNE

Niniejsze wytyczne, wynikają bezpośrednio ze wskazanych w punkcie II niniejszego dokumentu kierunków działań (w szczególności kierunek nadrzędny, tj.: Dążenie do wsparcia edukacyjnego osób z niepełnosprawnością intelektualną, zarówno w kontekście działań edukacyjnych, jak i zajęć dodatkowych oraz pozauczelnianych), a ich efektem ma być stan docelowy, opisany w punkcie III niniejszego dokumentu (w szczególności cel nadrzędny: Opracowanie systemu wsparcia edukacyjnego osób z niepełnosprawnością intelektualną i

upowszechnienie go wśród wszystkich podmiotów funkcjonujących w Uczelni) umożliwiającego i ułatwiającego osobom z niepełnosprawnością intelektualną osiągnięcie efektów uczenia się i uczestniczenia w różnych obszarach funkcjonowania Uczelni na miarę ich możliwości.

Wdrażając wytyczne, uwzględniać należy także zapisy, zawarte we wszelkich dokumentach normatywnych, obowiązujących w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy, w szczególności zaś tych, w bezpośredni sposób odnoszących się do sytuacji osób z niepełnosprawnościami. Należy pamiętać, o konieczności konsultowania wszelkich zapisów odnoszących się do osób z niepełnosprawnościami w dokumentach normatywnych, strategiach oraz treściach marketingowych i promocyjnych przez Pełnomocnika Rektora i Kanclerza ds. Osób z Niepełnosprawnościami.

Działania wskazane w wytycznych, należy stosować równoległe lub w połączeniu z działaniami, prowadzonymi przez Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Pełnomocnika Rektora i Kanclerza ds. Osób z Niepełnosprawnościami. W szczególności, pamiętać należy o integrowaniu tych działań z założeniami programu „Niepełnosprawni – Pełnosprawni na studiach”, oraz działalnością uczelnianej wypożyczalni sprzętu, pracą doradców ds. studentów z niepełnosprawnościami oraz asystentów, a także funkcjonowaniem poszczególnych sekcji sportu osób z niepełnosprawnościami.

Wytyczne:

1. Kierunek działań: Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności prowadzących zajęcia dotyczące charakterystyki osób z niepełnosprawnością intelektualną i specyfiki ich funkcjonowania, ze szczególnym uwzględnieniem procesu uczenia się.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Włączenie do tematyki seminariów dotyczących WSZJK organizowanych dla kierowników JBK zagadnień związanych z:
 - a) Znajomością zasad dydaktyki specjalnej.
 - b) Wiedzą na temat charakterystyki osób z niepełnosprawnością intelektualną i specyfiki ich funkcjonowania, ze szczególnym uwzględnieniem procesu uczenia się.
- 2) Zobowiązanie kierowników JBK do przeprowadzenia szkolenia dotyczącego ww tematyki metodą szkoleń kaskadowych dla pracowników tych JBK.

2. Kierunek działań: Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności prowadzących różne typy zajęć dotyczących stosowania specjalnej organizacji procesu uczenia się, metod kształcenia i środków dydaktycznych.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Intensyfikację pracy Biura ds. Osób Niepełnosprawnych w zakresie diagnozowania potrzeb, szczególnie potrzeb edukacyjnych, osób z niepełnosprawnością intelektualną zarówno tych specyficznych dla niepełnosprawności, jak i potrzeb indywidualnych, w sposób stwarzający możliwości osiągnięcia przez te osoby efektów uczenia się.
 - a) Rozpoznanie specyficznych potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnością intelektualną, dotychczasowych form udzielania wsparcia.
 - b) Zdefiniowanie potrzeby przydzielenia tej osobie przez JBK lub inną jednostkę organizacyjną, w której realizowany jest proces uczenia się tej osoby, tutora wspierającego przebieg tego procesu, ze szczególnym uwzględnieniem roli doradczej.
 - c) Monitorowanie skuteczności podejmowanych działań wspierających proces uczenia się osób z niepełnosprawnością intelektualną.
3. Kierunek działań: Opracowanie procedury dotyczącej indywidualizacji procesu uczenia się, w tym weryfikacji efektów uczenia się osób z niepełnosprawnością intelektualną z uwzględnieniem ich ograniczeń i potencjałów.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Analizę istniejących procedur dotyczących indywidualizacji różnych procesów uczenia się.
- 2) Opracowanie rozwiązania umożliwiającego weryfikację efektów uczenia się w formie mieszanej, uwzględniającej łącznie efekty osiągnięte w trakcie realizacji różnych form uczenia się.

4. Kierunek działań: Stworzenie w oparciu o funkcjonujące na Uczelni narzędzia komunikowania się, spójnego systemu umożliwiającego powszechną i skuteczną wymianę informacji.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Stworzenie systemu wymiany informacji dotyczących:
 - a) istniejących w różnych jednostkach organizacyjnych Uczelni materiałów edukacyjnych wspierających osiągnięcie efektów uczenia się dla osób z niepełnosprawnością intelektualną;
 - b) możliwościach wsparcia w zakresie przygotowania i przeprowadzenia weryfikacji efektów uczenia się osób z tymi niepełnosprawnościami.
 - c) możliwości wsparcia psychologicznego osób z niepełnosprawnością intelektualną;
5. Kierunek działań: Podniesienie poziomu wzajemnej empatii i integracji osób pełno- i niepełnosprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki osób przewlekle chorych, w tym przeciwdziałanie stereotypom ich postrzegania i traktowania oraz stygmatyzacji.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Organizację 1 szkolenia w danym roku akademickim dla kadry kierowniczej JBK dotyczących specyfiki uczenia się osób z niepełnosprawnością intelektualną, ich potencjałów i ograniczeń.
- 2) Udział prowadzących zajęcia i innych pracowników Uczelni w różnych organizowanych na Uczelni formach aktywizacji osób z niepełnosprawnościami opracowanych w odrębnej procedurze.
- 3) Stworzenie prowadzącym zajęcia możliwości konsultacji indywidualnych dotyczących autorefleksji w zakresie budowania relacji z osobami z niepełnosprawnościami, w tym osobami z niepełnosprawnością intelektualną.
- 4) Stworzenie prowadzącym zajęcia możliwości konsultacji indywidualnych dotyczących rozwiązania konkretnych problemów napotykanym w pracy z osobami z niepełnosprawnościami intelektualnymi.

- 5) Udział pracowników w działaniach integracyjnych organizowanych przez Uczelnię o charakterze kulturalnym, sportowym itp. umożliwiającym wspólne przeżywanie, działanie i zabawę, sprzyjających integracji i rozwojowi empatii.
- 6) Współpraca z instytucjami wyspecjalizowanymi w zakresie działań sprzyjających integracji, budowaniu autorefleksji, przełamaniu stereotypów.